

Kimmo Sasi; rajaesteneuvoston jäsen

Pohjoismaiset rajaesteet: Tilanne / Suomi

Pohjoismaiden pääministerit ovat asettaneet tavoitteeksi, että pohjoismaat ovat maailman integroiduin alue.

Tavoitteen saavuttamiseksi on hyväksytty pohjoismaiden ministerineuvoston liikkuvuuden toimintasuunnitelma vuosille 2019-2021.

Rajaesteiden poistamistyötä tekevät kaikki ministerineuvostot, erityisesti NMR-digi, pohjoismaiden neuvoston rajaesteryhmä ja rajaesteneuvosto.

Rajaesteistä on koottu ministerineuvostoon rajaestetietokanta. Tietokannan tietojen oikeellisuus on tarkastettu ja sinne on sijoitettu vain sellaiset rajaesteet, joihin arvioidaan olevan löydettävissä ratkaisu. Kullakin rajaesteellä on oma numero.

Tänä vuonna on **neljä kaikille maille** yhteisesti priorisoitua rajaestettä.

1. Digitaalinen asiointi toisen pohjoismaan viranomaisen kanssa ei toimi (este no 17-010)

Suomalaisilla digitaalisilla tunnistautumistavoilla (mm. pankkitunnukset) ei voi tunnistautua ja kirjautua toisen pohjoismaan viranomaisen verkkosivuille ja asioida siellä. Tämä tekee käytännössä mahdottomaksi asioimisen mm. omissa työeläke- ja veroasioissa toisessa pohjoismaassa.

MR-digi on tätä varten perustanut hankkeen, jonka pitäisi valmistua tämän vuoden aikana. Sen pitäisi mahdollistaa asiointi pohjoismaissa ja Baltian maissa. Se edellyttää kansallisia toimia. Tässä suhteessa Suomen arvioidaan olevan muista hankkeen maista jäljessä.

2. Erilaiset rakennusmääräykset (no 14-076)

Pohjoismaiden rakennusmääräykset poikkeavat hyvin monilta osin toisistaan. Tämä estää rakentamista ja rakentamisvientiä pohjoismaiden kesken. Usein erot ovat vähäisiä ja ovat tyyppillisiä kaupan esteitä.

Rakentamisesta vastaavat pohjoismaiset ministerit ovat hyväksyneet 2018 julistuksen, joka kehottaa rakennusnormien harmonisointiin. Myös vuonna 2019 ovat rakentamisesta vastaavat ministerit asiasta keskustelleet.

Rajaesteneuvostossa on keskusteltu 2020, että harmonisointi voitaisiin aloittaa vammaisia koskevien rakennusmääräysten yhdenmukaistamisesta skaalaetujen saamiseksi.

3. Ammattipätevyysvaatimusten tunnustaminen (no 14-122)

Monissa ammateissa pohjoismaissa on asetettu erityisiä pätevyysvaatimuksia. Koska nämä vaatimukset usein poikkeavat muiden pohjoismaiden vaatimuksista, estää tämä työllistymisen toisen pohjoismaan ammattitutkinnolla. Erityisesti rakennusalalla on esimerkiksi Norjassa hyvin täsmällisiä pätevyysvaatimuksia eri

tehtävien suorittamista varten.

Asiasta vastaa liikkuvuuden toimintasuunnitelman mukaan ensisijaisesti koulutuksesta vastaava ministerineuvosto.

4. TV-palvelut rajoitetaan vain palvelut tarjoavaan maahan (geoblocking)

Pohjoismaisten julkisen palvelun digitaalisten tv-palveluiden saatavuutta on rajoitettu muissa pohjoismaissa.

Pohjoismaiden neuvosto on vaatinut 2017 asian selvittämistä. Asiasta on valmistunut raportti "Pohjoismainen tv yli rajojen" 2019 kulttuuriministereille. Siinä on esitetty 5 suositusta.

Suomella on tällä hetkellä (2020) 10 priorisoitua rajaestettä, joihin pyritään saamaan tänä vuonna ratkaisu tai toteamaan, että ne eivät ole ratkaistavissa.

Ne ovat seuraavat:

1. Arvokuljetukset yli rajan (no 15-002)

Ruotsilla ja Suomella on eri vaatimukset rahakuljetuksille henkilöstön koulutuksen ja kuljetusvälineistön suhteen. Tämän vuoksi suomalainen arvokuljetusauto ei voi hakea euron seteleitä Haaparannasta. Setelit joudutaan nyt kuljettamaan Tukholmaan ja sieltä edelleen.

Suomea sitovat euroalueen rahankuljetuksia koskevat määräykset. Asiassa on käännytty Ruotsin oikeusministeriön puolueen tavoitteena asetettujen vaatimusten joustavuus tilapäisten kuljetusten suhteen.

2. Tullin ja arvonlisäveron talletuspakko vietäessä vähäisiä tavaroita Norjaan (no14-062)

Vietäessä tavaroita myytäväksi Suomesta Norjaan täytyy koko tavaran arvosta maksaa alv. Palattaessa ilmoitetaan myyty määrä. Mymättömästä määrästä voi hakea Norjan tullilta veronpalautusta. Hakeminen maksaa ja palautuksen saaminen saattaa kestää jopa vuoden. Tämä on kaupan este varsinkin saamelaisille käsityötavaroiden myyjille.

Suomi on esittänyt, että tavara vietäessä koko verosta annettaisiin luottokortilla kate, joka täsmennettäisiin maksuksi Suomeen palattaessa. Veron kerralla maksamista varten on jo nyt mahdollista hankkia takaus ATA-karnet järjestelmässä, mutta sen kustannukset ovat liian suuret pientavaroiden myynnissä. Suomen ja Norjan tulli neuvottelevat asiassa.

3. Sosiaalietujen maksaminen silloin kun on epäselvyyttä maksajamaasta (no 14-166)

Joissakin tapauksissa on epäselvyyttä siitä, minkä maan maksuvastuulle tietyn sosiaalietuuden maksaminen kuuluu. Tämä voi johtaa siihen, että kumpikaan maa ei maksa sosiaalietuutta pitkään aikaan. Tavoitteena on löytää tilapäinen ratkaisu nopean maksamisen turvaamiseksi.

Asia ratkaistaan EU-tasolla. EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetus on tullut voimaan 2010. Siinä on säännös, miten menetellään, jos maksuvastuusta on epäselvyyttä. Säännöksen täytäntöönpanoa on lykätty siihen asti, kunnes sosiaaliturvalaitokset ottavat käyttöön EESSI järjestelmän. Tätä odotetaan.

4. Oikeus työttömyyskorvaukseen Ruotsissa lomautuksen jälkeen Suomessa (no 14-022)

Ruotsissa ei tunneta lomautusta. Siksi pitkän lomautuksen jälkeen mahdollisuus saada työttömyysturvaa

Ruotsista voidaan menettää.

Ruotsin työmarkkinaministeriölle on esitetty, että Suomen lomautusaika jätettäisiin laskematta työttömyysturvan saamisen määräaikoja laskettaessa. Asia ei ole edennyt.

EU:ssa on käynnissä EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen uudistaminen, joka voi ratkaista tämän ongelman. Asia on ollut pitkään EU:n trilogissa.

5. Tiedon välittäminen kaksoiskansalaisuuden omaavan henkilön kuolemasta (no 19-026)

Henkilön kuolemasta ei ilmoiteta toiseen pohjoismaahan, jonka kansalainen hän myös on. Tällöin toisen maan viranomaiset voivat tehdä toimia, joissa oletetaan henkilön elävän. Tämä saattaa aiheuttaa hankaluuksia.

Väestökirjanpidosta vastaavat pohjoismaiset viranomaiset ovat kokoontuneet ja etsivät nyt yhdessä ratkaisua.

6. Pitkät käsittelyajat EU-asioissa (no 14-042)

EU-asioissa voi päätöksenteko kestää, kun tietoja joudutaan etsimään toisen EU-maan instituutioista. Tämä voi aiheuttaa toimeentulovaikeuksia sosiaali- ja työttömyysturva-asioissa.

Pohjoismainen asiantuntijaryhmä on selvittänyt asiaa 2012. Se korosti EU yhteistyötä mutta myös sosiaaliturvalaitosten resursseja. Asiasta järjestettiin pohjoismainen seminaari 2018 valmistelijoiden kesken käytännön yhteistyön parantamiseksi.

7. Luottokelpoisuus toisessa pohjoismaassa (no 14-046)

Henkilön luottotiedot ovat vain maakohtaisia. Tämä voi aiheuttaa ongelmia henkilölle, joka asuu yhdessä maassa ja käy työssä toisessa esim. luottokortin, pankkilainan ja puhelinliittymän saannissa.

Suomessa ja Tanskassa rekisteröidään vain maksujen laiminlyönnit. Myös tietojen siirrossa toiseen pohjoismaahan on hankaluuksia.

EU:n kulutusluottodirektiivissä luvataan, että jäsenmaan on mahdollistettava pääsy tietokantoihin, joita käytetään kuluttajien luottokelpoisuuden arvioinnissa. Juridisesti asia on muodollisesti ratkaistu. On kuitenkin tärkeää, että saatava tieto riittää myös muissa maissa luottokelpoisuuden arviointiin.

8. Henkilönumeraatio vaatimus rajankävijöille (no 14-134)

Kansalliset vaatimukset henkilönumerosta ja tunnistamiseen tarvittavista asiakirjoista aiheuttavat ongelmia rajan yli kulkijoille mm. postissa, pankissa ja alkoholiliikkeessä. Useissa maissa on yleistä, että sopimuksissa käytetään henkilönumeroa tunnistamiseen.

Henkilö voi saada Ruotsissa tilapäistä oleskelua varten tilapäisen henkilötunnuksen (samordningsnummer) ja Suomessa tilapäisen henkilötunnuksen.

Ehdotus on, että pohjoismaiden pitäisi hyväksyä toistensa sosiaaliturvatunnukset tilapäisen oleskelun tilanteissa.

9. Konserniavustus toiseen pohjoismaahan (no 17-006)

Suomi, Ruotsi ja Norja eivät myönnä verotuksessa vähennystä konserniavustuksesta toiseen pohjoismaahan. Tanska sen sijaan sallii rajojen ylittävän veroneutraalin tulontasauksen. Myös EU-lainsäädännön lähtökohta on yhdenvertainen kohtelu jäsenmaasta riippumatta.

Konservivähennyksen salliminen edistäisi riskinottoa ja yritystoiminnan laajentumista toiseen pohjoismaahan.

10. Kansalliset rajoitukset tutkimusmäärärahojen myöntämisessä (14-074)

Suomessa, Ruotsissa ja Islannissa voi vain kansallinen hakija hakea kansallisia tutkimusrahoja.

Tutkimusneuvostojen, NordForskin ja NUS:n yhteinen työryhmä on julkaissut raportin "Cross-Boarder Research collaboration in the Nordic countries" tutkimusrahoituksen esteiden poistamisesta ja tehnyt parannusehdotuksia. Suomessa asiaa on selvitetty yhdessä Suomen Akatemian kanssa.

Lisäksi on syytä huomioida rajaeste: oikeus virkavapaaseen poliittisen tehtävän suorittamiseen toisessa pohjoismaassa (no 14-132). Asiaa selvitetään nyt oikeusministeriössä.